

Το Σύστημα Εγγύησης Καταθέσεων στην Ελλάδα

Της κ. Λίλας ΚΑΛΑΝΤΖΗ
M. Sc. in Finance and Banking

Η δημιουργία της ενιαίας αγοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης επέβαλλε την εναρμόνιση των τραπεζικών συστημάτων όλων των Κρατών Μελών. Προκειμένου, λοιπόν, να εξασφαλιστεί η σταθερότητα των χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων και των αγορών πρέπει να εναρμονισθεί το νομοθετικό πλαίσιο στον τομέα της εποπτείας των πιστωτικών Ιδρυμάτων.

Μέσα στα πλαίσια της εποπτείας, αλλά και της γενικότερης αξιοπιστίας του τραπεζικού συστήματος εντάσσεται, μεταξύ άλλων, και το σύστημα εγγύησης καταθέσεων.

Η κοινοτική Οδηγία περί των συστημάτων εγγύησης καταθέσεων (94/19/ΕΟΚ) ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία με τον Ν. 2324/17.7.1995, ενώ με τον Ν. 2832/13.6.2000 κωδικοποιήθηκαν και τροποποιήθηκαν οι διατάξεις για τη σύσταση, οργάνωση και λειτουργία του συστήματος. Πρέπει να σημειώσουμε, ότι η κοινοτική Οδηγία θέτει τα γενικά πλαίσια δημιουργίας και λειτουργίας ενός τέτοιου συστήματος, ενώ κάθε Κράτος Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι υπεύθυνο για τη σύσταση και αναγνώριση στο έδαφός του ενός ή περισσότερων συστημάτων εγγύησης.

Σύμφωνα με το νομοθετικό πλαίσιο, το 1995 ιδρύθηκε στην Ελλάδα το «Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων» (ΤΕΚ), το οποίο είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, εποπτεύεται από τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας και έχει ως σκοπό την καταβολή αποζημίωσης στους καταθέτες των πιστωτικών Ιδρυμάτων σε περίπτωση, που αυτά βρίσκονται σε αδυναμία εκπλήρωσης των υποχρεώσεών τους, καθώς και την ενίσχυση της σταθερότητας του πιστωτικού συστήματος. Η μεταβολή του εν λόγω άρθρου με το Ν. 2832/2000 αφορά στη κατάργηση της πρόβλεψης περί ασφαλιστικού χαρακτήρα του Ταμείου, ώστε να μην είναι υποχρεωτική η εφαρμογή των διατάξεων του ασφαλιστικού δικαίου, που δεν προσοδιάζουν στη φύση του ΤΕΚ. Επίσης, με τον νέο νόμο, γίνεται ο ακριβής προσδιορισμός του χαρακτήρα του Ταμείου ως μη υπαγόμενου στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, ώστε να έχει την απαιτούμενη ευελιξία στη λειτουργία του και να μην υπάγεται στις διατάξεις περί δημοσίου. Επί πλέον, διευκρινίζεται, ότι η εξουσία προσδιορισμού του ισοδυνάμου ή μη ενός συστήματος ανήκει στην κρίση του Διοικητικού Συμβουλίου του ΤΕΚ.

Στο σύστημα αυτό είναι υποχρεωμένα να συμμετάσχουν όλα τα πιστωτικά Ιδρύματα, που έχουν λάβει άδεια ίδρυσης και λειτουργίας στην Ελλάδα, εκτός του Ταχυδρομικού Ταμειτηρίου (οι καταθέσεις του τελούν υπό την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου), του

Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων, της Τράπεζας της Ελλάδος και των πιστωτικών Ιδρυμάτων με τη μορφή πιστωτικών Συνεταιρισμών. Στο σύστημα συμμετέχουν προαιρετικά, ύστερα από αίτησή τους, τα υποκαταστήματα πιστωτικών Ιδρυμάτων, των οποίων η έδρα βρίσκεται σε άλλο κράτος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκειμένου να επιτύχουν συμπληρωματική κάλυψη του αντίστοιχου συστήματος της έδρας τους, ως προς το ποσό ή και ως προς τις κατηγορίες των καλυπτόμενων καταθέσεων. Αυτό ισχύει σύμφωνα με την Οδηγία σε περίπτωση, που το ύψος ή/και το πεδίο της κάλυψης, που προσφέρεται στο κράτος υποδοχής υπερβαίνει την κάλυψη, που παρέχεται στο Κράτος Μέλος, όπου το πιστωτικό Ίδρυμα έχει λάβει άδεια λειτουργίας. Επίσης, στο σύστημα συμμετέχουν υποχρεωτικά τα υποκαταστήματα, των οποίων η έδρα βρίσκεται σε τρίτες χώρες, εφ' όσον δεν καλύπτονται από ισοδύναμο (ως προς το εύρος της κάλυψης) σύστημα, που λειτουργεί στη χώρα της έδρας. Ειδικά για τα πιστωτικά Ιδρύματα, που έχουν την έδρα τους στην Ελλάδα, το ΤΕΚ καλύπτει και τις καταθέσεις των υποκαταστημάτων τους σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και των υποκαταστημάτων τους σε τρίτες χώρες, εφ' όσον δεν καλύπτονται από ισοδύναμο σύστημα εγγύησης στις χώρες υποδοχής. Σε περίπτωση, που το εύρος κάλυψης της χώρας υποδοχής είναι χαμηλότερο της χώρας προέλευσης του υποκαταστήματος, τότε αυτό είναι υποχρεωμένο να προσαρμοστεί στα επίπεδα της χώρας υποδοχής, λόγω του ότι απαγορεύεται η εξαγωγή του πλεονεκτήματος.

Τα πιστωτικά Ιδρύματα είναι υποχρεωμένα να ενημερώνουν τους καταθέτες τους για τη συμμετοχή τους ή μη στο σύστημα εγγύησης καταθέσεων, ενώ τα υποκαταστήματα αλλοδαπών Ιδρυμάτων πρέπει να ενημερώνουν και για την έδρα εγκατάστασης του συστήματος στο οποίο υπάγονται. Το ενημερωτικό φυλλάδιο πρέπει να εκδοθεί εντός τριών μηνών από την εγκατάσταση στην Ελλάδα και να περιλαμβάνει πληροφορίες, όπως τα ανώτατα όρια κάλυψης, τυχόν ποσοστά συνυπευθυνότητας, τα καλυπτόμενα νομίματα καταθέσεων, τις εξαιρούμενες καταθέσεις, τις συμψηφιζόμενες ανταπαιτήσεις και τις προθεσμίες καταβολής των αποζημιώσεων.

Όσον αφορά στις καταθέσεις, που καλύπτονται από το σύστημα, αυτές περιλαμβάνουν το σύνολο των καταθέσεων ανά καταθέτη και ανά πιστωτικό ίδρυμα, που ανέρχεται κατά ανώτατο όριο στο ποσό των 20.000 Ευρώ. Στο όριο αυτό συμπεριλαμβάνονται και οι δεδουλευμένοι τόκοι μέχρι την ημέρα, που η κατάθεση κατέστη μη διαθέσιμη. Το ποσό της κάλυψης μπορεί να αναπροσαρμοστεί στο ελάχιστο όριο, που ισχύει στα πλαίσια των σχετικών ρυθμίσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του ΤΕΚ. Σημειώνεται, ότι η κοινοτική Οδηγία δεν προσδιορίζει ενιαίο ή ανώτατο ποσό κάλυψης, αλλά μόνο ελάχιστο, το οποίο έχει υιοθετήσει και η Ελλάδα, σε αντίθεση με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, οι οποίες προσφέρουν μεγαλύτερη κάλυψη.

Σε περίπτωση λογαριασμών, που έχουν ανοιχθεί στο όνομα δύο ή περισσότερων προσώπων από κοινού, το τμήμα που αναλογεί σε κάθε καταθέτη θεωρείται ως χωριστή κατάθεση του κάθε δικαιούχου του λογαριασμού και συνυπολογιζόμενων των λοιπών καταθέσεων του, καλύπτεται μέχρι το όριο, που προαναφέραμε. Οι καταθέσεις ένωσης προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα, ενοποιούνται και θεωρούνται ως μία κατάθεση για τον υπολογισμό του ορίου, που προαναφέρθηκε. Όταν ο καταθέτης δεν είναι αποκλειστικός δικαιούχος των ποσών, που έχουν κατατεθεί στο λογαριασμό, καλύπτεται από την εγγύηση ο πραγματικός δικαιούχος, εφ' όσον το πρόσωπο αυτό ορίζεται ή μπορεί να οριστεί πριν από την ημερομηνία κατά την οποία μία κατάθεση καθίσταται μη διαθέσιμη. Αν υπάρχουν πολλοί πραγματικοί δικαιούχοι, λαμβάνεται υπόψη το μερίδιο, που αναλογεί στον κάθε ένα με βάση τις ρυθμίσεις, που διέπουν τη διαχείριση των κατατεθέντων ποσών.

Σημειώνεται, ότι η σχετική παράγραφος του άρθρου επαναδιατυπώνεται με το Ν. 2832/2000 για την καλύτερη ρύθμιση των διαφόρων περιπτώσεων.

Σύμφωνα με την κοινοτική Οδηγία (και τους σχετικούς νόμους) εξαιρούνται από όποια δήποτε επιστροφή από τα συστήματα εγγύησης των καταθέσεων:

1. Οι καταθέσεις, που γίνονται από άλλα πιστωτικά Ιδρύματα στο όνομά τους και για δικό τους λογαριασμό.

2. Όλοι οι τίτλοι οι οποίοι εμπίπτουν στον ορισμό των ιδίων κεφαλαίων κατά την ΠΔΤΕ 2053/92.

3. Οι καταθέσεις, που απορρέουν από συναλλαγές σε σχέση με τις οποίες εξεδόθη καταδικαστική ποινική απόφαση για νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

4. Οι καταθέσεις χρηματοδοτικών Ιδρυμάτων, ασφαλιστικών εταιρειών και οργανισμών συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες.

5. Οι καταθέσεις της Κεντρικής Διοίκησης, δηλαδή των Υπουργείων και των αποκεντρωμένων Υπηρεσιών των Υπουργείων (διευκρίνιση Ν. 2832/2000).

6. Οι καταθέσεις στα πιστωτικά Ιδρύματα των διοικητικών στελεχών, των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, των μετόχων που κατέχουν άμεσα ή έμμεσα τουλάχιστον 5% του κεφαλαίου των πιστωτικών Ιδρυμάτων, των προσώπων των ελεγκτικών εταιρειών και των καταθετών, που έχουν τις ίδιες ιδιότητες σε άλλες επιχειρήσεις, που ελέγχουν άμεσα ή έμμεσα το ίδρυμα.

7. Οι καταθέσεις συζύγων και τέκνων των εν λόγω καταθετών, καθώς και τρίτων που ενεργούν για λογαριασμό τους.

8. Οι καταθέσεις συνδεδεμένων με το πιστωτικό Ίδρυμα εταιρειών.

9. Τα διαπραγματεύσιμα πιστοποιητικά καταθέσεων.

10. Οι ομολογίες και τα τραπεζικά ομόλογα, που εκδίδονται από τα πιστωτικά Ιδρύματα, οι υποχρεώσεις από αποδοχές συναλλαγματικών και από υποσχετικές επιστολές ή γραμμάτια έκδοσής τους.

11. Οι υποχρεώσεις που προκύπτουν από τα γeros.

Για να ενεργοποιηθεί το σύστημα εγγύησης καταθέσεων για την καταβολή αποζημίωσης, πρέπει η κατάθεση να θεωρηθεί μη διαθέσιμη, δηλαδή να οφείλεται και να μην έχει καταβληθεί από το πιστωτικό Ίδρυμα, ενώ ταυτόχρονα πρέπει να ισχύει μία από τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

Α. Η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤΕ) να έχει διαπιστώσει με απόφασή της, ότι το πιστωτικό Ίδρυμα δεν είναι ικανό, ούτε τώρα ούτε στο μέλλον, λόγω της οικονομικής του κατάστασης, να επιστρέψει τις καταθέσεις του.

Β. Δικαστική αρχή βασιζόμενη στην οικονομική κατάσταση της Τράπεζας να έχει εκδόσει απόφαση, αποτέλεσμα της οποίας είναι η αναστολή των ατομικών διώξεων (διόρθωση Ν. 2832/2000), που έχουν οι καταθέτες έναντι του Ιδρυματος, στην περίπτωση που το γεγονός συμβεί πριν η Τράπεζα της Ελλάδος διαπιστώσει όσα αναφέρονται στο Α

Αμέσως μετά την γνωστοποίηση της απόφασης από την ΤΕ ή δικαστικής Αρχής ή της αρμόδιας εποπτικής Αρχής του Κράτους-Μέλους της ΕΕ όπου έχει έδρα το πιστωτικό Ίδρυμα, του οποίου το υποκατάστημα λειτουργεί στην Ελλάδα, το ΤΕΚ καταρτίζει κατάλογο καταθετών με βάση τα στοιχεία, που υποβάλλει το Ίδρυμα και στη συνέχεια μετά την πραγματοποίηση των συμψηφισμών καταβάλλει τις αποζημιώσεις (απαλλασσόμενες παντός φόρου, τέλους ή εισφοράς - συμπλήρωση Ν. 2832/2000) εντός τριμήνου από την ημέρα, που οι καταθέσεις κατέστησαν μη διαθέσιμες. Η διαδικασία καταβολής των αποζημιώσεων ανακοινώνεται μέσω του τύπου. Η ΤΕ μπορεί να εγκρίνει μέχρι δύο το πολύ πα-

ρατάσεις, που δεν μπορούν να υπερβαίνουν τους 3 μήνες η κάθε μία, ενώ το ΤΕΚ δεν μπορεί να αρνηθεί την καταβολή αποζημίωσης σε περίπτωση, που ο καταθέτης δεν ήταν σε θέση να την απαιτήσει εγκαίρως, εκτός αν παρέλθει η πενταετία οπότε και παραγράφονται.

Σε περίπτωση καταθέτη ή άλλου δικαιούχου λογαριασμών, οι οποίοι βαρύνονται με κατηγορία σχετικά με νομιμοποίηση κεφαλαίων από παράνομες πρακτικές, το ΤΕΚ αναστέλλει όποια δήποτε καταβολή μέχρι την έκδοση δικαστικής απόφασης.

Για τον υπολογισμό της αποζημίωσης, συμψηφίζονται τα πιστωτικά υπόλοιπα των λογαριασμών με πάσης φύσεως ανταπαιτήσεις του πιστωτικού Ιδρύματος κατά του δικαιούχου καταθέτη, εφ' όσον υπάρχουν. Στην περίπτωση καταβολής συμπληρωματικής αποζημίωσης σε καταθέτες υποκαταστημάτων πιστωτικών Ιδρυμάτων με έδρα χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ισχύουν οι ακόλουθες κατευθυντήριες αρχές για τη θέσπιση διμερώς με το Κράτος-Μέλος κατάλληλων κανόνων και διαδικασιών για την καταβολή αποζημίωσης:

Α. Το ΤΕΚ διατηρεί πλήρως το δικαίωμα να επιβάλλει τους όρους και τις προϋποθέσεις, που ισχύουν για τη συμμετοχή των λοιπών Ιδρυμάτων και να απαιτεί την παροχή ισοδύναμων πληροφοριών και να τις επαληθεύει με τις Αρχές της χώρας καταγωγής, που είναι αρμόδιες για την εποπτεία του υποκαταστήματος.

Β. Το ΤΕΚ ικανοποιεί τις αξιώσεις για συμπληρωματική αποζημίωση, εφ' όσον λάβει δήλωση των αρμόδιων Αρχών του κράτους καταγωγής, ότι οι καταθέσεις δεν είναι διαθέσιμες, ενώ διατηρεί και το δικαίωμα να εξακριβώσει κατά πόσο ο καταθέτης νομιμοποιείται της αποζημίωσης.

Γ. Το σύστημα της χώρας καταγωγής και το ΤΕΚ συνεργάζονται πλήρως μεταξύ τους, προκειμένου να εξασφαλίσουν, ότι οι καταθέτες αποζημιώνονται αμέσως και κατά το ενδεδειγμένο ποσό. Ιδιαίτερα συμφωνούν για τον τρόπο με τον οποίο η ύπαρξη ανταπαιτήσεως επηρεάζει την αποζημίωση από κάθε σύστημα.

Δ. Το ΤΕΚ δικαιούται να χρεώνει το υποκατάστημα για την συμπληρωματική κάλυψη. Συγκεκριμένα, το ΤΕΚ θεωρεί, ότι η ευθύνη του περιορίζεται πάντοτε στη διαφορά μεταξύ της εγγύησης, που προσφέρει και της εγγύησης, που παρέχει το κράτος καταγωγής, ανεξάρτητα εάν το κράτος καταγωγής καταβάλλει πραγματικά αποζημίωση για τις καταθέσεις που υφίσταται στην Ελλάδα.

Κάθε πιστωτικό Ίδρυμα, που συμμετέχει στο ΤΕΚ είναι υποχρεωμένο να καταβάλλει ετήσια τακτική εισφορά, η οποία υπολογίζεται επί του μέσου υπολοίπου του μηνός Ιουνίου κάθε έτους του συνόλου των καταθέσεων του, με εξαίρεση:

Α. Το ποσό του προς παρακράτηση αναλογούντος φόρου.

Β. Τα υπόλοιπα κατηγοριών καταθέσεων, που αναφέρονται στα 1,2,4,5,8,9,10 και 11 στις εξαιρούμενες καταθέσεις.

Γ. Τα υπόλοιπα καταθέσεων των υποκαταστημάτων σε τρίτες χώρες, εφ' όσον οι καταθέσεις καλύπτονται από ισοδύναμο σύστημα εγγυήσεων στις χώρες υποδοχής.

Δ. Τις καταθέσεις του ΤΕΚ (Ν. 2832/2000, συμπληρώνεται το κενό με την ερμηνευτική λύση του ΔΣ του ΤΕΚ). Επίσης, μπορεί το ΤΕΚ να απαιτήσει συμπληρωματική εισφορά, εφ' όσον οι πόροι του δεν επαρκούν για την αποζημίωση των καταθετών. Η επί πλέον εισφορά καθορίζεται με απόφαση του ΔΣ του ΤΕΚ μέχρι το τριπλάσιο της ετήσιας τακτικής εισφοράς του τελευταίου έτους πριν από την λήψη της απόφασης, ενώ καταβάλλεται υποχρεωτικά από τις τράπεζες και συμψηφίζεται με τις τακτικές εισφορές των επόμενων ετών.

Η ετήσια εισφορά καθορίζεται ως ποσοστό επί τους χιλίους ανάλογα με το ύψος των καταθέσεων όπως φαίνεται στον ακόλουθο πίνακα (Ν. 2832/2000):

Κλίμακιο Καταθέσεων (σε δισεκ. δραχμ.)	Ποσοστιαία εισφορά επί τους χιλίους
0 - 50	1.250
51 - 750	1.185
751 - 1750	0.205
1751 και άνω	0.025

Όταν επιτευχθεί εύλογη σχέση μεταξύ των διαθεσίμων του ΤΕΚ και του συνόλου των καλυπτόμενων καταθέσεων, οι εισφορές αναπροσαρμόζονται, ώστε να αντιστοιχούν μόνο στη μεταβολή των υπολοίπων των καταθέσεων.

Φυσικά, η καταβολή εισφοράς από τα πιστωτικά Ιδρύματα είναι υποχρεωτική και πρέπει να καταβάλλεται κατά το ήμισυ την πρώτη εργάσιμη ημέρα του Οκτωβρίου. Το υπόλοιπο καταβάλλεται την πρώτη εργάσιμη ημέρα του Απριλίου του αμέσως επόμενου ημερολογιακού έτους (τροποποίηση των μηνών με το Ν.2832/2000). Η Τράπεζα της Ελλάδος ασκεί τον έλεγχο των υποβαλλόμενων στοιχείων για τον υπολογισμό των εισφορών, είτε στο πλαίσιο της εποπτικής της αρμοδιότητας, είτε κατόπιν αιτήματος του προέδρου του ΔΣ του ΤΕΚ. Από τις εισφορές, που καταβάλλουν τα πιστωτικά Ιδρύματα, το 20% καταβάλλεται στο λογαριασμό του ΤΕΚ, που διατηρείται στην ΤΕ και μπορεί να επενδυθεί ή να παραμείνει στο λογαριασμό για την κάλυψη των λειτουργικών αναγκών του, ενώ το 80% κατατίθεται σε λογαριασμό τρίμηνης προθεσμιακής κατάθεσης του ΤΕΚ, που τηρείται στο πιστωτικό Ίδρυμα, που καταβάλλει την αντίστοιχη εισφορά, με επιτόκιο ίσο με αυτό των ΕΓΕΔ τρίμηνης διάρκειας ή μπορεί να τοποθετηθεί σε συνάλλαγμα με επιτόκιο, που ισχύει για τοποθετήσεις αντίστοιχης διάρκειας και ισοδύναμης ρευστότητας και ασφάλειας με τις πιο πάνω ή σε αντίστοιχους τίτλους. Τα κεφάλαια αυτά επιστρέφονται πρώτα στο ΤΕΚ σε περίπτωση, που τεθεί σε λειτουργία το σύστημα καταθέσεων για το πιστωτικό Ίδρυμα.

Για την περίπτωση υποκαταστημάτων, που εδρεύουν σε άλλο Κράτος Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα οποία καλύπτονται συμπληρωματικά από το ΤΕΚ, τα σχετικά με το ύψος των τακτικών και αρχικών εισφορών, καθώς και τα της καταβολής αποζημιώσεων καθορίζονται από το ΤΕΚ και το αντίστοιχο σύστημα της χώρας έδρας, με βάση το ύψος και την έκταση της συμπληρωματικής κάλυψης. Οι συμφωνίες γνωστοποιούνται στην Τράπεζα της Ελλάδος και στο Υπουργείο Οικονομικών. Όσον αφορά στα υποκαταστήματα, που έχουν την έδρα τους σε χώρα εκτός της ΕΕ και δεν καλύπτονται από αντίστοιχο σύστημα, καταβάλλουν πέραν της τακτικής εισφοράς, εντός μηνός από την έναρξη λειτουργίας τους ή της υπαγωγής τους στο σύστημα, αρχική εισφορά ίση με το ποσό, που προκύπτει από το γινόμενο του ύψους των συσσωρευμένων πόρων του ΤΕΚ επί τον λόγο των ιδίων κεφαλαίων τους προς το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών Ιδρυμάτων, που συμμετέχουν ήδη στο σύστημα.

Άλλοι πόροι του ΤΕΚ προέρχονται από δωρεές, από ρευστοποίηση απαιτήσεων του ΤΕΚ, καθώς και από την διαχείριση της περιουσίας του. Τέλος, υπάρχει δυνατότητα δανεισμού του ΤΕΚ από τα πιστωτικά Ιδρύματα, που συμμετέχουν σε αυτό, ή/και από άλλες πηγές σε περίπτωση, που τα κεφάλαια από τους πόρους του δεν επαρκούν για τις αποζημιώσεις.